

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.02.2018, sp. zn. 23 Cdo 4461/2017, ECLI:CZ:NS:2018:23.CDO.4461.2017.1

Číslo: 43/2019

Právní věta: Podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení u stálého rozhodčího soudu se žalobce podřizuje pravidlům vydaným tímto stálým rozhodčím soudem, podle nichž se zaplacený poplatek nevrací.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.02.2018

Spisová značka: 23 Cdo 4461/2017

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Rozhodčí řízení

Předpisy: § 13 odst. 2 předpisu č. 216/1994Sb.
§ 15 odst. 1 předpisu č. 216/1994Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 7. 6. 2016, č. j. 65 C 33/2015-77, ve výroku I zastavil řízení ohledně části žaloby na zrušení bodu 3 usnesení Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky ze dne 30. 12. 2013, sp. zn. Rsp 2364/13; ve výroku II zamítl žalobu na zaplacení částky 323 915 Kč s příslušenstvím a ve výroku III rozhodl o nákladech řízení. Soud prvního stupně vycházel z následujícího skutkového stavu.

2. Dne 6. 7. 2012 byla mezi žalobkyní a J. C. K. uzavřena smlouva o dílo, která obsahovala rozhodčí doložku. Žalobkyně podala dne 20. 12. 2013 žalobu o zaplacení částky 8 097 870,18 Kč s příslušenstvím žalovanému a uhradila žalovanému poplatek za rozhodčí řízení ve výši 323 915 Kč. Žalovaný dne 30. 12. 2014 vydal usnesení sp. zn. Rsp 2364/13, kterým rozhodl o tom, že pravomoc rozhodčího soudu rozhodnout věc není dána, a řízení zastavil podle § 25 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „Řád“); dále rozhodl o tom, že poplatek za rozhodčí řízení se v souladu s § 48 odst. 9 Řádu nevrací. Žalovaný v rozhodčím řízení konstatoval vady rozhodčí doložky s ohledem na její spotřebitelskou povahu a současně vyzval strany k doručení platné rozhodčí smlouvy. Žalobkyně žádnou další rozhodčí smlouvu s protistranou neuzavřela. Žalobkyně dne 21. 12. 2014 vyzvala žalovaného k vrácení částky

323 915 Kč. Soud prvního stupně z Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky účinného v době projednávání sporu zjistil, že obsahuje ustanovení § 48 odst. 9, podle kterého se v případě zastavení řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu poplatek nevrací.

3. Soud prvního stupně posuzoval, zda lze na zjištěný skutkový stav aplikovat § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, v účinném znění (dále jen „o. z.“), tedy zda se žalovaný nevrácením poplatku za rozhodčí řízení bezdůvodně obohatil. S ohledem na zpětvzetí žaloby v části, kterou se žalobkyně domáhala zrušení bodu 3 předmětného usnesení, soud řízení v této části podle § 96 odst. 2 o. s. ř. zastavil, a dále se zabýval pouze žalobou na vydání bezdůvodného obohacení.

4. Podle soudu prvního stupně lze podání návrhu (žaloby) k žalovanému spojovat vznik smluvního vztahu mezi žalovaným a účastníky rozhodčího řízení, přičemž předmětem tohoto vztahu je projednání předloženého sporu za podmínek určených rozhodčí doložkou, zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění účinném v době projednávání věci (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“), a statuty a řády dle § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, které je žalovaný oprávněn vydávat. K námitkám žalobkyně soud prvního stupně také zdůraznil, že postup žalovaného v rozhodčím řízení dle § 30 zákona o rozhodčím řízení předpokládá přiměřenou aplikaci občanského soudního řádu. Přiměřená aplikace občanského soudního řádu pak podle soudu prvního stupně znamená také to, že v rozhodčím řízení nepřichází v úvahu pouze vydání rozhodčího nálezu, ale také rozhodnutí ve formě usnesení, kterým není rozhodnuto meritorně ve věci samé. O těchto skutečnostech žalobkyně v době podání návrhu věděla či měla vědět.

5. Soud proto uzavřel, že žalobkyně se uzavřením rozhodčí doložky a podáním návrhu na vydání rozhodčího nálezu dobrovolně podřídila právnímu režimu projednání sporu před žalovaným jakožto stálým rozhodčím soudem včetně pravidel obsažených v Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Soud rovněž nepřisvědčil tvrzení žalobkyně, že rozhodčí řízení vůbec nezačalo s ohledem na to, že nebyla dána pravomoc rozhodčího soudu. Podle soudu prvního stupně rozhodčí řízení bylo zahájeno obdobně jako civilní řízení soudní podáním návrhu na vydání rozhodčího nálezu k žalovanému, který v souladu s právní úpravou a Řádem od tohoto okamžiku vedl řízení, tedy komunikoval s účastníky, odstraňoval vady podání, jmenoval rozhodce apod. Podle soudu prvního stupně proto rozhodčí řízení skutečně proběhlo a bylo ukončeno v souladu s právní úpravou usnesením o zastavení řízení a ohledně nevrácení poplatku za rozhodčí řízení postupoval žalovaný v souladu s právní úpravou a Řádem, konkrétně podle § 48 odst. 9 Řádu. Soud proto uzavřel, že v dané situaci byl dán právní důvod pro zaplacení poplatku za rozhodčí řízení v určené výši, a nemohlo se proto jednat o bezdůvodné obohacení žalovaného.

6. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 27. 3. 2017, č. j. 68 Co 51/2017-117, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně i s jeho právním posouzením věci. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že žalobkyně podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení vyvolala zahájení rozhodčího řízení před žalovaným a musí proto nést následky s tím spojené. Stejně tak se žalobkyně podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení dobrovolně podřídila Řádu vydaného žalovaným, a jeho pravidla se tak na řešenou věc vztahovala. Odvolací soud také uvedl, že žalobkyně si musela být již při uzavření rozhodčí doložky vědoma toho, že případným podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení u žalovaného jí vznikne poplatková povinnost související s tímto podáním. Současně si musela být vědoma také toho, že v případě zastavení řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu se poplatek nevrací. Odvolací soud proto odmítl argumentaci žalobkyně, že v daném případě nešlo o rozhodnutí rozhodčího soudu, nýbrž pouze o oznámení skutečnosti, že pravomoc rozhodčího soudu není dána. Stejně tak odvolací soud odmítl jako nedůvodnou argumentaci žalobkyně, že jediným oprávněním pro jakékoliv rozhodování žalovaného je existence platné rozhodčí doložky; právě neexistence platné rozhodčí

doložky totiž může být důvodem pro rozhodnutí rozhodčího soudu podle § 15 odst. 1 věty druhé zákona o rozhodčím řízení o nedostatku jeho pravomoci k věcnému projednání a rozhodnutí sporu. Na základě toho odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil jako věcně správné.

II. Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně včasně podaným dovoláním, jehož přípustnost dovozovala z § 237 o. s. ř, neboť napadené rozhodnutí dle jejího názoru závisí na vyřešení dvou právních otázek, přičemž jedna z nich v judikatuře dovolacího soudu dle dovolatelky dosud nebyla řešena a druhá otázka by měla být dovolacím soudem posouzena jinak, než tomu bylo v jeho dosavadní rozhodovací praxi. První otázka formulovaná dovolatelkou se týká toho, zda v případě, že na spor mezi stranami nedopadá pravomoc rozhodce projednat a rozhodnout spor, platí pro ně přesto rozhodčí řád. Druhá otázka se vztahuje k tomu, zda je možné požadovat vrácení uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení.

8. Dovatelka ohledně první otázky argumentovala tím, že pokud bylo shledáno, že mezi stranami nebyla platně uzavřena rozhodčí doložka, pak platí, že se strany nepodrobily předpisům uvedeným v § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení. Dovatelka poukázala na to, že rozhodčí řád není obecně závazným právním předpisem, a jestliže se strany nepodrobily pravomoci rozhodčího soudu, nemohly se ani podrobit jeho pravidlům vycházejícím z odvozené pravomoci rozhodčího soudu. Dovatelka poukázala na judikaturu Ústavního soudu vztahující se k pravomoci rozhodčích soudů založených platnou rozhodčí doložkou (náleží Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. [I. ÚS 3227/07](#), nebo náleží Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. [IV. ÚS 174/02](#)), od níž se podle jejího názoru odvolací soud odchýlil. Dovatelka dále poukázala na náleží Ústavního soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. [I. ÚS 1794/10](#), v němž Ústavní soud řešil otázku přezkoumatelnosti usnesení rozhodčích soudů ze strany soudů obecných. Dovatelka z tohoto náleží citovala obsáhlé pasáže a uvedla, že v souladu s citovaným náleží nesouhlasí se závěrem soudů obou stupňů, že žalobkyně podáním návrhu rozhodčímu soudu vědomě a svobodně přijala pravidla rozhodčího řízení včetně nepřiměřeného zásahu do majetkové sféry dovolatelky.

9. Ohledně druhé otázky dovolatelka pouze uvedla, že v rozhodovací praxi dovolacího soudu již vyřešená právní otázka má být posouzena jinak, než tomu bylo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. [23 Cdo 2950/2010](#), a to tak, že je možné požadovat vrácení uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení. Širší argumentaci k této otázce však dovolatelka nepředestřela.

10. Dovatelka v dovolání také namítala, že se odvolací soud nevypořádal s její argumentací a jejími námitkami, například s jejím právním názorem, že rozhodčí řád není obecně závazným předpisem, a dále že odvolací soud nehodnotil postup žalované z hlediska nemravnosti.

11. Dovatelka na základě výše uvedeného navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

12. Žalovaný ve vyjádření k dovolání uvedl, že dovolání není podle jeho názoru přípustné, neboť dovolatelčina argumentace je vnitřně rozporná vzhledem k tomu, že dovolatelka tvrdí jednak to, že první její otázka nebyla v rozhodovací praxi dosud řešena, jednak u stejné otázky namítá odklon odvolacího soudu od citované judikatury Ústavního soudu. Nadto žalovaný shledává dovolatelčiny odkazy na náleží Ústavního soudu nepřipadnými, neboť ani jeden z citovaných náleží neřešil otázku, zda se žalobkyně podáním žaloby k žalovanému dobrovolně podřídila Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. U druhé právní otázky předestřené dovolatelkou žalovaný uvedl, že rozsudek citovaný dovolatelkou neřeší otázku, zda je možné požadovat vrácení uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení. Pro případ, že by i přesto shledal

dovolací soud dovolání přípustným, se žalovaný vyjádřil také k věcné správnosti napadeného rozsudku. Žalovaný proto navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, případně zamítl, a přiznal žalovanému náhradu nákladů dovolacího řízení.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (viz čl. II a zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“. Po zjištění, že dovolání podala osoba oprávněná zastoupená advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), Nejvyšší soud posuzoval, zda je dovolání přípustné.

14. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

15. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je přípustné ohledně otázky, zda na strany rozhodčího řízení dopadá rozhodčí řád vydaný stálým rozhodčím soudem podle § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení i v případě, že není dána pravomoc rozhodčího soudu spor projednat a rozhodnout. Dovolání ovšem není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Podle § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení stálé rozhodčí soudy mohou vydávat své statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku; tyto statuty a řády mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet, a mohou výběr rozhodců vázat na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu. Statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců.

Podle § 15 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení jsou rozhodci oprávněni zkoumat svoji pravomoc. Dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením.

17. Dovolatelce lze přisvědčit v tom, že rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena otázka vztahující se k tomu, zda se žalobkyně již podáním žaloby k žalovanému dobrovolně podřídila Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (žalovaného), ačkoliv žalovaný neměl pravomoc spor rozhodnout.

18. Nejvyšší soud k této otázce uvádí, že soudy obou stupňů ji posoudily správně, když dospěly k závěru, že žalobkyně se samotným podáním návrhu na vydání rozhodčího nálezu k žalovanému dobrovolně podřídila pravidlům, podle nichž žalovaný rozhoduje, aniž by na tento závěr měla vliv skutečnost, že rozhodčí řízení skončilo usnesením o zastavení řízení, v němž žalovaný konstatoval, že nemá pravomoc k meritornímu rozhodnutí věci z důvodu neplatné spotřebitelské rozhodčí doložky. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že žalobkyně se na žalovaného obrátila s návrhem dobrovolně, podáním návrhu zahájila rozhodčí řízení, a podřídila se tak Řádu vydanému žalovaným v souladu s § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení. Pravidla Řádu nadto musela být žalobkyni známa, neboť Řád je veřejně

dostupný (publikovaný v Obchodním věstníku i na internetových stránkách žalovaného) a žalobkyně s rozhodováním dle Řádu v případném rozhodčím řízení souhlasila uzavřením rozhodčí doložky a poté samotným podáním návrhu k žalovanému. Na právní režim projednání sporu před žalovaným nemá vliv to, že rozhodčí doložku žalovaný v průběhu rozhodčího řízení shledal neplatnou. V souladu se zákonem o rozhodčím řízení v takovém případě rozhodčí řízení končí usnesením o zastavení rozhodčího řízení podle § 15 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, a nelze proto souhlasit s dovolatelčinou argumentací, že na základě neplatné rozhodčí doložky nelze zahájit rozhodčí řízení a že usnesení žalovaného nebylo rozhodnutím, nýbrž pouhým oznámením o nedostatku jeho pravomoci.

19. Ke stejnému závěru se kloní také komentářová literatura: „Rozhodčí senát však může i v usnesení o zastavení řízení učinit konstatování o tom, že strany nesou samy své náklady řízení, nebo o tom, že uhrazený poplatek za rozhodčí řízení se nevrací; v tomto případě jde totiž pouze o jistý druh kvalifikace povinnosti, kterou strany již splnily, a to na základě dohody, resp. na základě pravidel použitelných pro dané konkrétní řízení (podle Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory a Pravidel o nákladech řízení jako součástí citovaného Řádu). Konkrétní pravidla o řízení se v tomto případě použijí totiž již jen v důsledku toho, že žalobce kvalifikovaně zahájí řízení u tohoto rozhodčího soudu a podle takových pravidel. Na takové povinnosti tak nemá žádný vliv závěr o nedostatku pravomoci (příslušnosti).“ Viz BĚLOHLÁVEK, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 594.

20. K judikatuře Ústavního soudu, na kterou dovolatelka poukazovala a od níž se měl odvolací soud dle jejího názoru odchýlit, Nejvyšší soud uvádí, že závěry citované judikatury nelze na řešenou věc vztáhnout, a to z důvodu právních i skutkových odlišností řešených případů. Je třeba zdůraznit, že náleze Ústavního soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. [I. ÚS 1794/10](#), z něhož dovolatelka převážně čerpala, neřešil otázku, na které dovolatelka postavila přípustnost svého dovolání. Uvedený náleze se primárně zabýval otázkou, zda obecné soudy mohou přezkoumávat i usnesení rozhodčích soudů, když výslovná možnost takového přezkumu v zákoně o rozhodčím řízení není upravena.

21. Ústavní soud se ovšem v uvedeném nálezu také vyjádřil k tomu, za jakých podmínek nelze souhlasit se závěrem, že strany sporu uzavřením rozhodčí doložky a podáním návrhu k rozhodčímu soudu vědomě a svobodně přijaly pravidla rozhodčího řízení. Takovými podmínkami je dle Ústavního soudu překvapivý postup rozhodčího soudu mající prvky libovůle, dále legitimní očekávání účastníků sporu, že jejich procesní postup není nesprávný, a výrazný (nepřiměřený) zásah do majetkové sféry účastníků. Nejvyšší soud považuje za nezbytné poukázat na rozdíly ve skutkových okolnostech řešeného případu od případu, který řešil Ústavní soud v citovaném nálezu. Z těchto rozdílů vyplývá, že výše uvedené podmínky nebyly v řešené věci naplněny, a citovaný náleze proto na tuto věc nelze vztáhnout. V řešené věci byl poplatek za rozhodčí řízení uhrazený žalobkyní několikanásobně nižší (konkrétně 323 915 Kč) než v případě, kterým se zabýval Ústavní soud (v onom případě poplatek činil 1 000 000 Kč); nevrácení poplatku v řešené věci proto nepředstavovalo tak významný zásah do majetkových práv dovolatelky. Dále je třeba poukázat na to, že postup žalovaného nelze považovat za překvapivý a mající prvky libovůle, neboť ze skutkových zjištění soudu prvního stupně vyplývá, že žalovaný v průběhu rozhodčího řízení vyzval strany, aby předložily platnou rozhodčí doložku, a napravily tak nedostatky původní rozhodčí doložky, kterou shledal neplatnou z důvodu nedodržení pravidel pro spotřebitelské rozhodčí doložky. Strany sporu v rozhodčím řízení ovšem platnou rozhodčí doložku nepředložily, a usnesení žalovaného o zastavení rozhodčího řízení pro ně proto nemohlo být překvapivé. V řešeném případě tedy dovolatelka (na rozdíl od účastníků rozhodčího řízení ve věci, kterou řešil Ústavní soud v nálezu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. [I. ÚS 1794/10](#)) mohla předvídat, že závěr žalovaného bude takový, že jeho pravomoc není dána a že poplatek se v souladu s § 48 odst. 9 Řádu nevrací. Dovolatelce v řešeném případě tedy (slovy Ústavního soudu) nesvědčilo legitimní očekávání svého druhu, že jí zvolený procesní postup není nesprávný.

22. Z výše uvedeného vyplývá, že odvolací soud posoudil dovolatelkou předestřenou otázku věcně správně. Nález Ústavního soudu, na který dovolatelka poukazovala, nelze z výše uvedených skutkových i právních odlišností na řešenou věc vztáhnout, a odvolací soud se od něj svými závěry proto neodchýlil.

23. Co se týče druhé dovolatelkou předestřené právní otázky, u níž dovolatelka požadovala změnu rozhodovací praxe dovolacího soudu, konkrétně změnu právních závěrů vyjádřených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. [23 Cdo 2950/2010](#), a to tak, že je možné požadovat vrácení uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení, nelze dovolatelce přisvědčit v tom, že by tato otázka založila přípustnost dovolání. Dovolatelka požaduje změnu právního závěru tak, že je možné požadovat vrácení uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení, ovšem dovolatelkou citovaný judikát Nejvyššího soudu tuto otázku vůbec neřešil. Argumentace dovolatelky o tom, že by měly být závěry Nejvyššího soudu vyjádřené v citovaném rozsudku změněny, je tudíž nepřipadná a tato otázka přípustnost dovolání nezaloží.

24. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud shledal ohledně první v dovolání formulované otázky dovolání přípustným, zabýval se v souladu s § 242 odst. 3 o. s. ř. také tvrzenými vadami řízení, které dle dovolatelky spočívaly v nedostatečném odůvodnění rozsudku odvolacího soudu. K námitkám dovolatelky ohledně nedostatečného odůvodnění Nejvyšší soud uvádí, že odvolací soud ve svém rozsudku přehledně a dostatečně vyložil, jakými úvahami se řídil a z jakých důvodů dospěl k uvedenému závěru. Z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu vyplývá, že se soud zabýval argumentací žalobkyně a postup žalovaného hodnotil i z hlediska tvrzené nemravnosti, avšak postup žalovaného nemravným neshledal. Nejvyšší soud proto neshledal, že by odvolací soud zatížil řízení vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

25. Na základě výše uvedeného Nejvyšší soud dospěl k závěru, že rozsudek odvolacího soudu je věcně správný, a dovolání jakožto nedůvodné v souladu s § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.